

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
Regeringskansliet

Yttrande över remiss EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar för perioden 2028–2034 CAP och HFVP COM (2025) 565.

Er beteckning: LI2025/01620

Sammanfattning

Länsstyrelsen Östergötland besvarar främst remissen utifrån perspektivet jordbruk och fiske, då det är länsstyrelsens huvudsakliga ansvarsområden.

Länsstyrelsen Östergötland ser positivt på ambitionen att inrätta den europeiska fonden för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, jordbruk, landsbygd fiskeri- och havspolitik välbstånd och säkerhet för perioden 2028–2034. För ett land som Sverige, med stora territoriella skillnader och varierande produktionsförutsättningar, är det nödvändigt och en viktig förutsättning att fonden ger tillräckligt nationellt och regionalt handlingsutrymme.

Den fleråriga budgetramen för åren 2028–2032 omfattar inrättande av en nationell och regional partnerskapsfond som ska syfta till att öka flexibiliteten och hantera kriser och insatser som kräver styrning och samordning på unionsnivå. Länsstyrelsen Östergötland anser att för att säkerställa visionen för jordbruk och livsmedel där en konkurrenskraftig, motståndskraftig och hållbar jordbrukssektor ska vara ledord, behöver genomförandet stödja lantbruket i hela landet.

Det är viktigt att de nationella och regionala partnerskapsplanerna (NRP) möjliggör en tydlig prioritering av jordbrukets konkurrenskraft, livsmedelsberedskap, klimatanpassning och regional utveckling. Dessa frågor riskerar annars att trängas undan när flera politikerområden samlas under samma fondstruktur. Det

krävs att regional nivå involveras och är aktivt medverkande i utformningen av NRP mål, indikatorer och åtgärder i linje med partnerskapsprincipen i artikel 6. De regionala analyserna av länets förutsättningar bör inte enbart baseras på formell konsultation, utan på ett bredare underlag där regional kunskap, erfarenheter och genomförda dialoger med berörda aktörer ingår. Det är viktigt att detta bredare perspektiv beaktas vid utformning av NRP-mål och indikatorer. Länsstyrelsen Östergötland anser det positivt att övergå till resultatbaserad styrning, men det krävs verifierbara indikatorer för samtliga områden inom den europeiska fonden för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, jordbruk och landsbygd, fiskeri och sjöfart, välbefinnande och säkerhet.

För att stimulera ökad produktion och robusthet i livsmedelsproduktionen behöver stöden anpassas efter de regionala utmaningar som finns för lantbruken. Detta för att ge största möjliga effekt med att uppnå målen i livsmedelsstrategin.

Det kan exempelvis innebära olika stödnivåer eller andra anpassningar utifrån regionala förutsättningar och behov, men inriktningen om förenklingar av stödets utformning och villkor för stödsökande bör ha stor vikt.

Stödsystemet kan med fördel utvecklas för beredskap och med möjligheter för att kunna justeras under programperioden om det blir omvärldsförändringar som påverkar lantbruket.

Länsstyrelsen Östergötland anser att det ska vara lönsamt att bedriva jordbruk på alla nivåer, såväl stora som små lantbruk. Olika produktionsinriktningar behöver också gynnas för att stärka svensk livsmedelsproduktion och bidra till en ökad och mer robust livsmedelsberedskap för hela landet.

Länsstyrelsen Östergötland ser positivt på att förordningarna inte är särskilt detaljerade. Det är viktigt att detta hålls i även i de kommande delegerande akterna från Kommissionen och annan lagstiftning. Det gäller även för Sveriges eget arbete med att ta fram förordningar och föreskrifter.

De regler som tas fram ska ha ett tydligt syfte som gör det enklare att förstå vilka krav som ställs och hur det ska gå till att leva upp till dessa.

**Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om
inrättande av Europeiska fonden för ekonomisk, social och territoriell
sammanhållning, jordbruk och landsbygd, fiske och sjöfart, välstånd och
säkerhet för perioden 2028–2034 och om ändring av förordning (EU)
2023/955 och förordning (EU, Euratom) 2024/2509**

Länsstyrelsen Östergötland ser positivt på de möjligheter som den nya modellen med en enda fond med till delar öronmärkta medel skapar, vad gäller samordning och synergier mellan olika politik- och åtgärdsområden både avseende genomförande av åtgärder och samordna administration.

En ny centraliserad struktur under mer gemensamma ramverk med sikte på större projekt med tydligt EU mervärde, kommer dock att kräva ytterligare samordningsinsatser på nationell och regional nivå. Det är av stor vikt att sammanslagningen inte undergräver befintliga fonders mål. De instrument som finns i befintliga fonder för att stärka medlemsstaterna på nationell och regional nivå skapar förutsättningar för ett robust och behovsanpassat incitament. Förändringen ska uppfylla att de nationella och regionala målen nås samtidigt som minskningen av de regionala skillnaderna bibehålls.

Artikel 3 Specifika mål för fonden

De övergripande målen i artikel 3 berör breda samhällsområden. Fondens styrning bör tolkas så att förenkling av stödsystem, minskad administration och tydliga regelverk blir en integrerad del av effektiviteten i fondens genomförande. Ett reellt förenklat system ökar möjligheten att nå fondens mål och säkerställer resurserna används optimalt till att förenkla än att öka myndighetsadministrationen.

De specifika målen bör i större utsträckning ta höjd för Sveriges förutsättningar och behov av konkurrenskraft i livsmedelsproduktionen samt stärkt livsmedelsberedskap. Detta bör återspeglas tydligt i NRP. Viktigt att lyfta fram svenska förhållanden och här är det centralt, livsmedelsproduktionens konkurrenskraft, generationsväxling, robusthet i livsmedelskedjan, klimatanpassning och vattenförvaltning fås en tydlig prioriterad position. Eftersom fondens resurser ska fördelas målbaserat, behöver målen konkretiseras nationellt för att undvika att jordbruket och

landsbygden trängs undan av starkare politikerområden. NRP måste spegla Sveriges regionala variationer i klimat, mark och produktion.

Artikel 6 Partnerskap och flernivåstyre

Länsstyrelsen välkomnar kravet på partnerskap, men betonar att regional nivå behöver involveras reellt i utformningen av NRP-planen. Detta är en förutsättning för att fånga regionala skillnader i markanvändning, klimat, vattenförsörjning och näringslivsstruktur. Regional nivå behöver involveras i utformningen av NRP-processer för att säkerställa att stödsökande inte möter en ökad administrativ komplexitet med parallella krav eller dubbel rapportering mellan olika myndigheter. Det är avgörande att regional nivå involveras i hela processen för NRP planens framtagning.

Artikel 14 Budgetåtaganden

Den mål och resultatbaserade styrningen innebär att Sverige behöver säkerställa tydliga indikatorer för livsmedelskedjans robusthet, klimatåtgärder och socioekonomiska effekter. Stöden bör vara långsiktiga, förutsägbara och tydligt riktade. Samtidigt finns det risk för ökade krav på dokumentation och verifiering. Länsstyrelsen anser att genomförande och uppföljning behöver utformas på ett sätt som möjliggör effektiv administration och säkerställer att indikatorerna speglar faktiska förutsättningar och resultat i länen. För tydlighetens skull bör uppföljningen inte fragmenteras utifrån sektorsspecifika indelningar. Resultatstyrning får inte innebära en ökad administrativ börda för företagare eller handläggande myndigheter. Det är centralt att de budgetramar som fastställs inte urholkas under genomförandet. Särskilt för åtgärder som är kopplade till klimat, markanvändning och livsmedelskedjans robusthet.

Artikel 21 Utarbetande och inlämning gav planen

Det är positivt att det uttrycks att lokala och regionala myndigheter ska vara med i arbetet med förberedelser och implementering av NRP. Den kunskap som länsstyrelserna besitter på den nivån kan ha stor betydelse. Utmaningarna ser lite olika ut i olika delar av landet och lösningarna kan därför behöva variera för att nå målen.

För ett sammanhållet genomförande av planen behöver insatser för en territoriell sammanhållning avvägas i balans med regional

utveckling och samverkan som syftar till en hållbar utveckling. Länsstyrelserna ska verka för att nationella mål får genomslag i länet med hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsernas uppdrag kompletterar regionernas. Därmed kan samverkan utifrån en stark regional dimension där regionala särdrag i en europeisk kontext tydliggöras i planen.

Länsstyrelsen Östergötland instämmer i att den integrerade programplaneringsprocessen förbättrar samordningen mellan olika politikerområden och möjliggör en mer skräddarsydd strategi som återspeglar sig i varje medlemslands nationella och regionala behov. I de regionala planerna ska tydliggöras de regionala och territoriella perspektiven utifrån varje regions utmaningar. Utifrån fondens sammansättning ska medfinansieringen tydliggöras för att skapa rätt incitament för genomförande av åtgärder.

Artikel 35–36 CAP interventioner och förenklade kostnadsalternativ

Länsstyrelsens vill lyfta fram vikten av att den föreslagna fondförordningen bidra till faktisk förenkling för företagare och minskad administrativ börda. Regelverket bör utformas så att stödsökande möter färre och tydligare krav, snabbare processer och mer förutsägbara handläggningstider, samtidigt som myndigheternas administrativa belastning inte ökar. Utformningen av NRP och genomförande regler behöver därför säkerställa att förenklingsambitionen får ett reellt genomslag i praktiken.

Förenklade kostnadsalternativ kan vara administrativt effektivt, men tröskelvärden och schabloner måste kunna justeras för att följa kostnadsutvecklingen och anpassas till svenska förhållanden. Flexibilitet behövs även för insatser i områden med särskilda geografiska förutsättningar.

Artikel 36.3 Särskilda krav för interventioner inom den gemensamma jordbrukspolitiken

Införandet av förenklade kostnadsalternativ för investeringar under 100 000 EUR inom CAP och 400 000 EUR för andra åtgärder inom NRP har potential att bli en betydande förenkling, såväl för stödsökande som handläggande myndigheter.

Utformningen av förenklade kostnadsalternativ kommer att behöva balanseras mellan enkelhet och behoven i investeringarna, som kan variera.

Det behöver finnas möjligheter att under pågående programperiod justera förenklade kostnadsalternativ så att det följer kostnadsutvecklingen. Om det inte blir möjligt kan det riskera att sätta förenklade kostnadsalternativ inte speglar de verkliga kostnaderna för företagen över tid. Det kan i förlängningen bli en hämmande faktor för nödvändiga investeringar.

Det behöver även vara möjligt att anpassa förenklade kostnadsalternativ till förutsättningar för olika grupper, exempelvis unga och kvinnor, men också för att göra anpassningar till regionala skillnader i landet.

Artikel 51.g Den förvaltande myndighetens uppgifter

Förslaget om mål för handläggningstider för utbetalningar på 80 dagar är en kraftig skärpning gentemot dagens, som ligger på 120, men det är en rimlig förändring i rätt riktning. En nyckel för att det ska vara realistiskt och genomförbart är de obligatoriska förenklade kostnadsalternativen som har stor potential att förenkla för både de som söker stöd och handläggande myndigheter. Förkortade handläggningstider kräver resurser och förutsättningar för rättssäker handläggning. Det är avgörande att genomförande reglerna inte leder till fler kontrollmoment och ökade uppgiftskrav för företagare. Ett otydligt regelverk riskerar att öka administrationen för både myndigheter och stödsökande. Därför är det särskilt viktigt att beakta sekundärlagstiftningen så att den inte förtar intentionerna i Kommissionens förenklingsarbete.

En faktor som förlänger handläggningstider idag och orsakar administrativ börda för sökande är det detaljerade underlags- och redovisningsmaterial som behöver skickas in vid ansökan om stöd och om utbetalning. För att kunna åstadkomma verklig förenkling behöver kraven på redovisning kopplat till utbetalning förändras och förenklas.

Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om fastställande av villkoren för genomförandet av unionens stöd till den gemensamma jordbrukspolitiken för perioden 2028–2034 (COM/2025/560)

Förslaget innehåller en hel del stödformer som ska vara obligatoriska för medlemsstaterna. Ett stort antal obligatoriska stödformer kan leda till låga ersättningsnivåer för vart och ett av stöden beroende på hur Sverige väljer att fördela nationellt kuvert eller tillföra nationell medfinansiering. Ett stort antal stödformer innebär även en ökad administration för myndigheterna eftersom fler ärenden behöver handläggas och kontrolleras. Den administrativa bördan för lantbrukarna som söker stöd ökar också med ett större antal stödformer.

Om möjligt bör några föreslagna stödformer vara möjliga att införa först då de har identifierats som lämpliga åtgärder för att möta en medlemsstats utmaningar inom lantbruket. Genom färre stödformer bör medlemsstaten få ett bättre verktyg för att prioritera och fördela stöd till åtgärder som ger tydligast och bäst effekt.

Det är positivt med den tydliga satsningen på generationsskiften, förutsatt att detta inte begränsas till skiften inom släkt. Det är viktigt att stödmöjligheterna utformas så att ägarskiften stimuleras. Målet behöver inriktas på att föryngra och bredda ägandet. Dagens definition av unga lantbrukare behöver ses över när det gäller åldersgränsen.

Förslaget om startpaket är lovande liksom förslaget om att finansiera avbyttjänst. Det senare har potential till att öka attraktiviteten i lantbruksföretagandet genom att det skapar en möjlighet till bättre sociala livsvillkor.

Artikel 3 Förvaltning av gårdar

Avseende reglerna för förvaltning av gårdar så ser länsstyrelsen Östergötland behovet av att de krav som går utöver svensk lagstiftning formuleras på ett enkelt och för lantbrukaren tydligt sätt.

Artikel 6 Gradvis avtagande arealbaserat inkomststöd

Förslaget om gradvis avtagande arealbaserat inkomststöd är en svår fråga eftersom företagsstrukturen är så olika mellan medlemsländer. Det är även länsstyrelsen Östergötlands bild att för att uppnå en

ökad livsmedelsproduktion och mera robust livsmedelskedja, så behövs alla typer av gårdar.

Förslaget med takbelopp på 100 000 EUR samt nedtrappning på stöd över 20 000 EUR av inkomststödet är för lågt satta. Systemet riskerar att hämma företagsutveckling samt leda till onödig uppdelning av företag. Medlemsstaterna bör få möjlighet att sätta egna gränser för tak och trappa. För utpekade grupper så som unga med flera, bör det vara möjligt att sätta separata nivåer. Medlemsstaterna bör även ha möjlighet att se till att införandet sker över tid för att inte skapa onödigt tvära kast för företagen.

Länsstyrelsen Östergötland anser också att det är tveksamt att undanta pensionärer från möjligheter att söka stöd. Det finns brist på yngre i flera regioner som vill ta över och utveckla företag. Det innebär risk för fler nedlagda gårdar och fler igenvuxna marker. Åldern behöver heller inte säga något om hur aktivt lantbruket bedrivs. Lantbruket ska inte behandlas annorlunda än andra branscher när det gäller regler kopplat till företagande kontra pensionsuttag. Fokus bör i stället vara aktivt brukande oavsett ålder.

Det är därför önskvärt att undantaget inte blir obligatoriskt utan frivilligt att införa.

Artikel 14 Unga jordbrukare, nystartade företag på landsbygden och utveckling av små jordbruk

Länsstyrelsen Östergötland bedömer att ett höjt startstöd både vad avser själva stödnivån och den totala budgeten för stödformen är centralt för att stimulera nystartande och övertagande av företag och därmed en ökad och mer robust livsmedelsproduktion. Det är angeläget att stöd till unga jordbrukare utformas så att det faktiskt stärker generationsväxlingen, som är en av de största utmaningarna inom svenskt jordbruk.

Allmänna synpunkter

Fondens koppling till miljö- och klimatmål, biodiversitet och vattenförvaltning kräver att svensk NRP tar höjd för naturrestaurering och miljöersättningar, samtidigt som produktiv jordbruksmark och regionens livsmedelsförsörjning inte får försvagas. Här finns risk för målkonflikter.

Fonden skapar möjligheter att stärka samordningen mellan jordbrukspolitik, landsbygdsutveckling, vattenförvaltning, beredskap och regional utveckling. Detta är positivt, men det kräver att Sverige säkerställer att indikatorer och mål i NRP lyfter vikten av livsmedelskedjans robusthet, klimatanpassning, markanvändningsfrågor och fiskerinäringens villkor tydligt. En risk finns att jordbrukets och landsbygdens behov inte synliggörs tillräckligt inom en bred fond.

Det är viktigt att säkerställa reellt regionalt inflytande i planering och genomförande samt att tydligt prioritera livsmedelsstrategiska mål i NRP-planen. Vi behöver värna om flexibiliteten i CAP-interventioner och de förenklade kostnadsalternativen.

Indikatorramverket ska utformas så att det speglar svenska förutsättningar. Det är även viktigt att fiskeri- och havspolitik inte tappar synlighet i den nya fondstrukturen och att kustsamhällen ges tydliga åtgärdsramar.

Länsstyrelsen Östergötland arbetar kontinuerligt med att förenkla administrationen för att ge bästa service och stöd och instämmer i att en förenkling genom minskning till färre program till nationella och regionala partnerskapsplaner minskar administrationen. Man bedömer att regelverket kommer att minska de administrativa kostnaderna vilket är önskvärt ur flera perspektiv.

Fonden bör även ses som ett verktyg för att stärka Sveriges livsmedelsberedskap inom robust livsmedelsproduktion och hållbar mark- och vattenanvändning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Gunilla Svantorp med tfj enhetschef Magdalena Fahlborg som föredragande. I den slutliga handläggningen har också projektledare Catharina Marklund och lantbrukskonsulent Susanne Boe Skåmedal medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.